

ΚΩΣΤΑΣ ΜΙΧ. ΜΠΕΛΛΟΥ

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

Ο δάσκαλος, διαχρονικά, είναι ο βασικός παράγοντας που παίζει αποφασιστικό ρόλο στην αγωγή και τη μόρφωση των παιδιών, ο κρίκος στην αλυσίδα των γενεών. Με τα μορφωτικά αγαθά που μεταδίδει, μεταφέρει τη σκυτάλη από το παρόν στο μέλλον. Ο ίδιος, ως ολοκληρωμένη προσωπικότητα, διαμορφώνει σωστούς χαρακτήρες και αληθινούς Έλληνες πατριώτες. Γι' αυτή τη μεγάλη προσφορά ως Έλληνες οφείλουμε να του αποδίδουμε τιμή και ευγνωμοσύνη, γιατί μόχθησε σε δύσκολες για το έθνος εποχές να κρατήσει άσβεστα τα ζωπυρα, ιερά και όσια της φυλής. Για το λόγο αυτό, ως άτομα και ως κοινωνία, έχουμε βάλει το δάσκαλο πολύ ψηλά.

Ως άτομα, ο καθένας μας θυμάται, μια γλυκιά ανάμνηση από τα παιδικά του χρόνια, κάποιον καλό δικό του δάσκαλο, που τον προίκισε με ικανά εφόδια ν' ανοίξει τα φτερά για να προκόψει στη ζωή του. **Στο δάσκαλό μας οφείλουμε το «ευ ζην».** Αλλά και η ελληνική κοινωνία, ιδιαίτερα δε η «δασκαλομάνα» Ηπειρος τιμά σε ύψιστο βαθμό τους δικούς της δασκάλους. Για τη μεγάλη του μάλιστα προσφορά στην πατρίδα και την ηπειρωτική κοινωνία, η πόλη των γραμμάτων έστησε πρόσφατα στο χώρο της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας ΜΝΗ-

ΜΕΙΟ ΤΟΥ ΗΠΕΙΡΩΤΗ ΔΑΣΚΑΛΟΥ.

Ανέδειξε η Ήπειρος μεγάλους και σοφούς δασκάλους και δικαιολογημένα σεμνύνεται γι' αυτούς. Μια συνοπτική ιστορική αναδρομή, με μικρή αναφορά στο έργο τους, φρονούμε ότι δεν είναι άγονη παρελθοντολογία. Όσο περισσότερο κοιτάζουμε προς τα πίσω, τόσο καλύτερα βλέπουμε προς τα εμπρός.

Στα «τέσσερα μαύρα, ατέλειωτα εκατόχρονα» της τουρκικής σκλαβιάς, τότε που η χώρα βρέθηκε σε «πέσιμο πρωτάκουστο», ήρθε ο λυτρωμός, γιατί «οι σβησμένες όλες οι φωτιές, οι πλάστρες» ξανάναψαν μέσα από την Παιδεία και το έργο του δασκάλου. Πριν να βροντήσει το καριοφίλι, πολύ ενωρίτερα είχε ηχήσει η σάλπιγγα της παλιγγενεσίας με την πνευματική προεργασία των Μεγάλων Δασκάλων του Γένους.

Η μεγαλύτερη αναγέννηση και ακμή της Παιδείας παρουσιάζεται, τα χρόνια αυτά, στα Γιάννινα με σπουδαία σχολεία και σοφούς δασκάλους. Μεγάλες σχολές, από τις πιο ονομαστές που λειτούργησαν στα χρόνια της σκλαβιάς, ήταν η Μπαλαναία, η Μαρουτσαία, στην οποία δίδαξε ο μεγάλος δάσκαλος του γένους Ευγένιος Βούλγαρης, η Καπλάνειος με τον επίσης μεγάλο δάσκαλο Αθανάσιο Ψαλίδα και η περρίφημη γεραρά Ζωσιμαία Σχολή

που λειτουργεί μέχρι σήμερα.

Μια μεγάλη μορφή της εποχής αυτής είναι ο εθναπόστολος Κοσμάς ο Αιτωλός (1714-1779), που **προέρχεται από οικογένεια ηπειρωτικής καταγωγής** (Γραμμένο Ιωαννίνων). Ο Πατροκοσμάς, όπως τον έλεγαν, έγινε ο αγαπημένος άγιος των Ηπειρωτών. Με τη διδασκαλία του θέρμαινε τις παγωμένες καρδιές των Ελλήνων και τόνιζε, με έμφαση, πως το σχολείο θα σώσει το Ρωμέικο. Απευθυνόμενος στους γονείς, τους έλεγε: «Εσείς γονείς, καλύτερα ν' αφήσετε τα παιδιά σας φτωχά και γραμματισμένα παρά πλούσια και αγράμματα», γι' αυτό από όπου περνούσε προσπαθούσε να ιδρύσει και κάποιο σχολείο. Σε μια από τις 4 μεγάλες περιοδείες του πέρασε και δίδαξε και στα χωριά της δικής μας περιοχής.

Η μεγάλη ακμή και άνθηση της Παιδείας στα Γιάννινα δε θα είχε πραγματοποιηθεί χωρίς τον Ηπειρωτικό Ευεργετισμό. Μεγάλοι Ηπειρώτες Ευεργέτες, με τα γρόσια που έστελναν απ' το εξωτερικό στη σκλαβωμένη πατρίδα - όχι μόνο στα Γιάννινα αλλά και στην Αθήνα - δημιούργησαν περίφημα πνευματικά ιδρύματα, για να γίνει γνωστό στο πανελλήνιο το τρίπτυχο:

**«Γιάννινα, πρώτα στ' άρματα,
στα γρόσια και στα γράμματα»**

και να δοθεί το εύσημο: ΕΥΑΝΔΡΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ.

Στην ύπαιθρο όμως δεν υπήρχαν ούτε σχολεία, αλλ' ούτε και σοφοί δάσκαλοι. **Την ανάγκη αυτή ανέλαβε να καλύψει η Εκκλησία.** Στους νάρθηκες των ναών και στα μοναστήρια μαζεύονταν κρυφά τα σκλα-

βόπουλα για να μάθουν γράμματα απ' το Οκταήχι, το Ψαλτήρι και τον Απόστολο. Το δάσκαλο έκανε ο παπάς, απ' το στόμα του οποίου μάθαιναν τα παιδιά και την ιστορία της πατρίδας τους. Αυτός, κατά τον ποιητή, «θέρριευσεν την αποσταμένη ελπίδα» για τη λευτεριά που θα έρχονταν «σαν της αυγής το φεγγαγόλο αστέρι». Ένα τέτοιο «κρυφό σχολειό» λειτούργησε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και στους Δραμεσούς, όπως ο τέως γεν. επιθεωρητής Μέσης Εκπαιδεύσεως Απ. Παπαθεοδώρου, έγκριτος ιστορικός και πολυγραφότατος συγγραφέας γράφει: *«Το παλαιότερον διδασκλήριον του Σχολείου Δραμεσών ευρίσκεται εις τον περίβολον της Ιεράς Μονής της Παναγίας. Σώζονται μόνον οι τοίχοι άνευ στέγης. Καλείται μέχρι σήμερον και “Κρυφό Σχολειό”. Διήλθεν περιστάσεις, κατά τας οποίας επεβάλλετο η λειτουργία του και ως κρυφού σχολείου. Εις αυτό το κτήριο επί τρεις τουλάχιστον αιώνες οι Δραμεσίται και αρκετοί κατά καιρούς εκ των λοιπών Δωδωναίων εγαλοχούντο υποτυπωδώς ίσως, αλλά στερρώς εις τα Ελληνοχριστιανικά ιδεώδη, ώστε να δυνηθούν ν' ανθέξουν ως Έλληνες Χριστιανοί “ελεύθεροι σκλάβοι” παρά τας ποικίλας διώξεις και δοκιμασίας της Τουρκοκρατίας».*

Σ' αυτό μαθήτευσε τα μεταγενέστερα χρόνια κι ο μετέπειτα, για πολλά χρόνια, δάσκαλος στους Δραμεσούς Αθαν. Γκαραμέτσης.

Οι αφανείς δάσκαλοι του κρυφού σχολείου και οι σοφοί των μεγάλων σχολείων συντέλεσαν στο να έρθει «το ποθούμενον» του Πα-

τροκοσμά, «ο λυτρωμός» και «της νύχτας το ξημέρωμα». Το έθνος, αναγνωρίζοντας στους μαχητές του πνεύματος την τεράστια προσφορά τους, τους απένειμε το μεγάλο τίτλο τιμής: ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ. Όμως, ο ανώνυμος δάσκαλος του «κρυφού σχολείου», **ο άγνωστος αυτός στρατιώτης, περιμένει κι αυτός το μνημείο του.**

Μετά την απελευθέρωση, το 1913, της Ηπείρου από τον τουρκικό ζυγό, το ελληνικό κράτος ίδρυσε και λειτούργησε στα Γιάννινα το Μονοτάξιο Διδασκαλείο, για να καλύψει τα κενά σε δασκάλους στην ύπαιθρο. Μεταξύ των πρώτων 28 αποφοίτων ήταν και οι συμπατριώτες μας Νικ. Φώτος - Χριστόδ. Παππός από την Κοσμηρά και Νικ. Σιωμόπουλος από την Ψήνα. Αργότερα λειτούργησε το Τριτάξιο και μετά το Πεντατάξιο Διδασκαλείο, από το οποίο αποφοίτησαν ο Δωδωναίος Βασ. Σίτος το σχολ. έτος 1929-30 και ο Νικ. Νούτσος από τους Μελιγγούς το σχολ. έτος 1932-33 καθώς και άλλοι γνωστοί δάσκαλοι, που υπηρέτησαν σε σχολεία της περιφέρειάς μας. Αναφέρουμε μερικούς με τα αντίστοιχα σχολ. έτη αποφοίτησης: Γ. Καλλής (1927-28), Ευρυσθ. Τζάλλας (1928-29), Γ. Ίκκος - Γ. Παπαπαύλου (1929-30), Ιωάν. Καλογιάννης (1930-31), Περ. Δημητρίου και Ευάγγ. Παπανικολάου (1931-32).

Εκτός από τα προαναφερθέντα διδασκαλεία, **αξιόλογους δασκάλους πρόσφερε στην Ήπειρο και το Ιεροδιδασκαλείο Βελλάς.**

Οι πτυχιούχοι δάσκαλοι των εν λόγω διδασκαλείων διακρίνονταν

για τη φιλομάθειά τους, διέθεταν όρεξη και φλόγα μεγάλη για προσφορά. Με την αξιοπρέπειά τους ακτινοβολούσαν και είχαν την καθολική αναγνώριση της κοινωνίας των χωριών όπου υπηρετούσαν.

Μια και αναφερόμαστε σε δασκάλους που κατάγονται από τα μέρη μας, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε σε μια ξεχωριστή, προοδευτική προσωπικότητα, σπουδαίο δάσκαλο από την Ψήνα, το φιλόλογο καθηγητή Δημ. Σιωμόπουλο, διευθυντή της Ζωσιμαίας Σχολής και μεγάλη λογοτεχνική μορφή στα Ηπειρωτικά Γράμματα.

Με την κατάργηση των διδασκαλείων, ιδρύεται στα Γιάννινα η Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία που πρωτολειτούργησε το ακαδημαϊκό έτος 1934-35 και ανέδειξε σπουδαίους δασκάλους. Ως υποδιευθυντής της υπηρέτησε και ο δικός μας, εκ Δωδώνης καταγόμενος συμπατριώτης, φιλόλογος Σπ. Σίτος. Οι δάσκαλοι που αποφοιτούσαν απ' τη Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία, γαλουχημένοι με τα υψηλά ιδανικά της θρησκείας και της πατρίδας, **πρόσφεραν με αυταπάρνηση το ιεραποστολικό τους έργο στις εσχατιές της ελληνικής υπαίθρου και μάλιστα σε δύσκολες για την πατρίδα εποχές.** Μια πατρίδα που έβγαινε καθημαγμένη από τις καταστροφές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και τα δεινά του εμφυλίου. Χωριά πυρπολημένα, με ανύπαρκτες συγκοινωνίες, χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα και με κατοίκους που μαστίζονταν από τη φτώχεια και που αγωνίζονταν να επιζήσουν.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες ο νέος δάσκαλος εργάστηκε φιλότι-

μα και στάθηκε δίπλα σ' αυτούς τους ανθρώπους και στα προβλήματά τους. Ήταν ο ίδιος δικό τους παιδί, σάρκα από τη σάρκα τους. **Η εργασία του μέσα στην τάξη και στο σχολείο = αποστολή και λειτούργημα.** Παρά τις πενιχρές οικονομικές απολαβές, ένιωθε ότι η προσφορά του του έδινε την πιο μεγάλη αμοιβή, την ηθική ικανοποίηση να βλέπει τους μαθητές του να προκόβουν στην κοινωνία, να γίνονται πολύ καλοί επιστήμονες, προοδευτικοί επαγγελματίες και, προπάντων, σωστοί, καλοί άνθρωποι. Δύσκολη η δουλειά του, με εργασία πρωί και απόγευμα σε 1/θέσια σχολεία, με μεγάλο αριθμό μαθητών. Όμως τα σχολεία αυτά ήταν μια εργατική κυψέλη, μια όαση, γιατί τα παιδιά με τις χαρούμενες φωνές τους στα διαλείμματα έδιναν μια ξεχωριστή ζωντάνια στα χωριά, όπου, ΔΥΣΤΥΧΩΣ, σήμερα στα ερημωμένα χωριά μας δεν ακούγονται παιδιακίστικες φωνές, γιατί **τα σχολεία μας έκλεισαν...**

Δάσκαλοι του καιρού μας και του τόπου μας προσφέρουν, από άλλο μετερίζι σήμερα, τις καλές τους υπηρεσίες στο κοινωνικό σύνολο. Εργατικοί και με ιδιαίτερες πνευματικές ανησυχίες, συντελούν στην ανάπτυξη και τη λύση σοβαρών τοπικών προβλημάτων μέσα από την έκδοση εφημερίδων και περιοδικών. Με τα ποικίλου περιεχομένου θέματα που δημοσιεύουν, προβάλλουν ευρύτερα και θέματα εκπολιτιστικού ενδιαφέροντος. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις οι: α) Του συνταξιούχου δασκάλου Θύμιου Παπανικολάου, ο οποίος εξέδιδε 21

χρόνια την εφημερίδα «ΨΗΝΑ» και τώρα εκδίδει το τοπικό ιστορικο-ογραφικό περιοδικό «ΛΑΪΚΟ ΠΝΕΥΜΑ», β) των, επίσης δασκάλων, Δημήτρη Γούσια -Άννας Γιώτη (προέδρου της πνευματικής κίνησης «Αρχαία Δωδώνη»), οι οποίοι, εν συνεργασία, με επιμέλεια και πολύ πλούσια ύλη, εξέδιδαν την εφημερίδα «ΔΩΔΩΝΑΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝ» και γ) του δήμου Δωδώνης, ο οποίος εξέδιδε την εφημερίδα «ΔΩΔΩΝΗ» με βασικούς συνεργάτες δασκάλους.

Δεν περιοριζόταν σε στενά τοπικά πλαίσια η προσφορά του δασκάλου. Στους αγώνες του έθνους πάντα πρωτοστατεί. Στο έπος του 40 οι δάσκαλοι βρέθηκαν από τους πρώτους στην πρώτη γραμμή και, αργότερα, έλαβαν μέρος στην Εθνική Αντίσταση με πολλούς νεκρούς και τραυματίες στα πεδία των μαχών. Σοβαρά τραυματισμένος (με βαριά αναπηρία) κι ο συμπατριώτης δάσκαλος από τους Δραμεσούς Μιχ. Παπαδόπουλος, γιος του Χρ. Παπαδόπουλου, δασκάλου στα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας, που είχε πλούσια εθνική δράση στα κομιτάτα της Ηπείρου. Ίσως υπάρχουν κι άλλοι συμπατριώτες δάσκαλοι με μεγάλη εθνική προσφορά. Ας μου συγχωρηθεί η, ελλείψει στοιχείων, παράλειψη.

Δικοί μας, του τόπου μας δάσκαλοι, πρόσφεραν, με τις όποιες δυνάμεις τους, τις υπηρεσίες τους στην πατρίδα, αφήνοντας βαριά παρακαταθήκη στους νέους συναδέλφους τους την προτροπή του εθνικού μας ποιητή Κωστή Παλαμά «Χτίζε, σοφέ, της κοινωνίας το παλάτι».

Κ. ΜΠΕΛΛΟΣ